

شمس تبریزی ؛ مولانا ؛ مولانصرالدین

آن مرد سه گون خط نوشتی
یکی او خواند لاغیر
یکی هم او خواند وهم غیر
یکی نه او خواند نه غیر او
آن خط سوم منم
شمس تبریزی

یازان: علی.ب.تورک
E-mail : turkbaris2003@yahoo.com

تورک خالقین پارلاق اولدوزلاریندان سایلان و دنیا بوی پارلایان شمس تبریزی (وفات ۱۲۴۷م) مولانا جلال الدین (۱۲۰۷- ۱۲۷۳) مولانصرالدین (۱۲۰۸- ۱۲۸۴) او کیشیلردن سایلرلارکی یارادیجیلیقلارلا بوتون دورانلاردا اولنرینی سوردورموشلر. هر نقدر تانینمیش اولسالاردا گون یو خودور کی بو اوچ بویوک اینسانین تازا ویثنی یونلری اورتایا چیخماسین.

بو آرادا بو اوچ آدلیم اینسانین بیر دووراندا یاشادیقلاری، اولناری بیرچوخ ساحده اورتاق فیکیرلی و فیکیرداش قیلیدیر. بیرزماندا بیر-بیرلرله گورشوب بیر چوخ اورتاقلیقلاری اولدوگی بلی اولور، اولیکله گولدوری و گولمه جه ساحه لری بیر-بیرلرینه چوخ بنزریگی واردیر.

شمس و مولانا و مولانصرالدین یاشادیقلاری دونملرده سلجوقیلر حوکومتینین و سونرالار مولانین تیموریگ له هم دووران اولماسی و اولارین ظلملرینی قارشیسیندا مجادله لری، بیرچوخ زماندا حکومدارلارین و قاضیلرین و دارغالارین خلقه آپاردیقلاری ظولملره مبارزه لری، هولوکباز عایدلر و زاهدلری تنقیدلرینه باشقالدریشلاری؛ گولدوریله ائلیشتیریبلرینده گلدیگی قدر ساواشیب و میزاح دیلیله مجادله آپارمیشلار. اگرچه بو اوچ کیشین هر سنین اوزونه گوره بیر مخاطبی و دوشنن موریدلری اولوبدور، امداریندن باخیلدقیندا اوچونونده چالیشمالاری توپلومون و جامعه نین عیبلرینی و یانلیشلیقلارینی اوزه چیخارتماق اولوبدور، هر بیر ی بیر دلیل له سوزلرینی یئرینه یئتیرمک ایستیمیشلر.

بئله نظره گلیر کی شمس یین دئدیگی سوزیعنی او کیشی اوچ خط یازدی، بیرین او اوخویوب باشقاسی یوخ، بیرسین هم او اوخویوب هم باشقاسی، بیرسین نه او اوخودی نه باشقاسی؛ او اوچونجی خط منیدیم اوزونی؛ مولانانی، و مولانصرالدینی ان او یغون گوسترگسیدیر کی شمس یین درین باخیش آچیسسی و یوکسک سئویده سویلدیکلری دوشونجلیر یوخاری درجه ده اولان فیکیرلره گوره؛ مولانانین دئدیکلری بیر آزدوشنجلی و ساوادلی اولانلار اوچون و مولانین سویلدیکلری اودونملرین و سونراکی زمانلارین یایغین اولان مخاطبی یعنی عوام دئیلن خلق گوره دئلمیشدیلر.

شمس تبریزین قوری و فایدا سیزتعبدلر، مولانانین عبادت اوچون تازا بیر دوشونجه یارادیلشی و مولانین دا باطیل اینانجلارو اویدورمالاردان بیر چوخ زاهدو عابدین یاراتدیقلارنی اورتایا چیخاردیقلاری بو اورتاقلیقی آرتیرماقدادیر. خاطیرلاتماق گرکیر بو اوچ کیشینی هر بیرسی اوزلر نه گوره بیر بویوک و سونرالاردا بیرچوخ

ادبیات ساحه لرین اونجلی کیمی ائتگلی اولموشدور. شمس و مولانانین عرفان عالمینده کی گوروشلری
نقدر چوخ اولموشسادا مولانانصرالدینین ده اشاغی فیکیرلر اوچون ده یئنی مکتب ساحه سی دوزلمکده
دیگرکی "حاجی بکتاش" کیمی دوشونجلرده ایزینی گورمک اولار.

بو اوچ اولو اینسانین فولکلور ساحه سینده ده بیر چوخ ایزی و یارادیجیلاری اولوبدورکی ان گوزده اولان
فولکلور قولی "آتاسوزلر" و "دئیملر" دیلرکی بیر چوخونون یارادیجیسی سایلیرلار.
شمس تبریزنین گولدوری ساحه سینده اولان یارادیجیلیقی ایله ایلگیلی بیر نئچه حیکایه:

اوج سوال؛ بیر جواب

بیر گون بیر نئچه بیلن کیشی مولانانین یانینا گلیب اوندان اوج سوال سوروشدولار، مولانا اولناری شمس حواله
ائدیب جوابلاری اوندان آماقلارینی ایستدی. شمس حضرتلری مکتبده اوتورموشیدی و کریچله تیمم
ائتمگی اورنجیلره اورگیدردی. بیلن کیشیلر شمس دئیلرکی: سندن اوج سوالمیز وار. شمس
بویوردی: دئیین.

سوال سوروشانلار اور تاقلاشیب بیرسین سئچیب اوسواللاری سوروشماقا باشلادی و دئدی: سیز دئیریز الله
واردی! اونو ییزه گوستر! شمس بویوردی: ایکینجی سوال دئین.

سوال سوروشان دئدی: دئیر سیز کی شیطان اودداندی. نجور قیامتده اود اودی یان دیراجان؟ اود کی اودا عذاب
وئرمز!

شمس دئدی: اوچونجی سوالی دئ.

سوروشان دئدی: دئیر سیز قیامت گونی هامنین حسابین اوزوندن سوراجاقلارو هیچ کیمین بیرسیندن حسابی
اولایلمز بس ندن سیزلر اینسانلاری قویمورسوز هر نه ایش ایسترلر گورسونلر.

بو حالده شمس در حال کریچی قالخزب کیشینین باشنا ووردی و دئدی بودا سنین جوابین!

کیشی و دوستلاری بو ایشی گورنده دوروب قاضیه شیکایته گئتدیلر. قاضی شمسی چاغریب اوندان بوایشین
علتین سوروشدی و شمس دئدی: بونلار مندن سوال سوروشدی منده جواب وئردیم.

قاضی دئدی: بونچور جوابدی؟ و شمس بویوردی: سوال سوروشان دئ گوروم اگر باشین آغریر هانی
سانجسی؟ ندن گوروشمور بس! او بیرینجی سوالین جوابی. ایکینجی سوالین جوابیدا گوردوگون کیمی سن ده
کریچده توپراقداندی اما بیر بیرینی اینجدیب عذاب وئردینیز. بودا ایکینجی سوالین جوابی. اوچونچی سن
دئدین گوی هرکس نه سووور گورسون منده سوردم بونی سنین باشیوا وئردیم. ندن سن بودونیا دا قاضیه
شیکایت ائدسن و او دونیا دا شیکایت ائدمیسن! بودا اوچونجی سوالین جوابی.

قاضی و سوال سوروشانلار بیرلیکده گولوب شمس دن اوزر دیلدیلر.

(مقالات شمس) میصری قیلیچ

بیرسی بیرینه بیر میصری قیلیچ وئریب دئدی: بو قیلیجی هر نیه وورسان ایکی بولر!

یانداشی بیر داش گورستدی و دئدی: بو داشی بولر؟

دئدی: بولر. و قیلیجی قالخزب داشا وئردی. قیلیج ایکی بولوندی!

دئدی: سن دئدین بوقیلیجی نیه وئرسان ایکی بولر ندن اوزی بولوندی؟

دئدی: بو داش قیلیجداندا میصری دیر!

(مقالات شمس) جوهود، ائرمی، مسلمان دوستلوقی

اوچی بیر یولدا دوست اولوب بیر قیزیل پول تاپدیلا، حالوا آلیب دئدی: گنجه یاتیق هرکیم یاخشی ویخی گورورسه اوئسین! (جوهدولا ائرمی بیرلشیدیلر تا مسلمانا وئرمسینلر) مسلمان گنجه یاریس دوروب حالوانی ئیبیب یاتدی. سحر ائرمی دوروب دئدی: من یوخودا عیسانی گوردوم کی دوردونجی گویده گزیر، منیده آلیب اوزیله آپاردی! جوهود دئدی: موسا حضرتلری منیده بهشت آپاردی.

مسلمان دئدی: منده گوردوم کی ؛ حضرت محمد گلیب دئر کی نه یازیق نه یاتمیسان کی عیسا بیرسین دوردونجی گویه ، موسادا او بیرین جنت آپاریب سن یاریق باری دور حالوانی یئ ! منده دوروب حالوانی یئدیم!

دئدی: سن هایدان یاخشی یوخی گوربسین!

(مقالات شمس) وزیرین قاباحنی

وزیر دئدی: آل بو مین دیناری ، بو ایش کی اولدی هیچ کیمه دئمه! مین دینار آلیب دئدی: بیلمین کی او یئل کی وزیردن چیخدی، من اوتوردوم!

(مقالات شمس) آغ ساققال

بیرسی دلکه دئدی: - منیم ساققالیمدان آغ توکلری آیر! دلک باخیب گوردی آغ توک قارا توکدن چوخ دور، ساققالین بوتونلوغون قیرخیب دئدی: - سن آغ توکلرینی آیرت ، منیم ایشیم وار!

(مقالات شمس) بیرینین آتاسی

بیر، بیرسیندن سوروشدی: فلان کیشینی نجور تانیرسان؟

دئدی: آتاسی یاخشی کیشی دی!

دئدی: من اوزون سوروشورام، نه آتاسین!

دئدی: دوغور داندا آتاسی چوخ یاخشی آدمی دی!

دئدی: ائله بیر ادشیدمیسن نه دئیرم!

دئدی: من ائشیدیرم، سن ائشیدمیسن!

(مقالات شمس) کچل باشی

کئچل کئچله دئدی: منیم باشیما داوا دی!

کئچل گولوب دئدی: داوا بیلیدیم اوز باشیما ائدر دیم!

قايناقلار:
خط سوم - د.ن. صاحب الرمانى
مقالات شمس -
شمس تبريزى - م.ح. موحد
مولانا و طوفان شمس - ع. تدين

XX

گجیل

<http://Gajil.20m.com>